

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av Hjortsberga och Edestads kyrkor i Blekinge, komplettering

Linderson, Hans

2013

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Linderson, H. (2013). *Dendrokronologisk analys av Hjortsberga och Edestads kyrkor i Blekinge, komplettering*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2013:7). Lund University.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

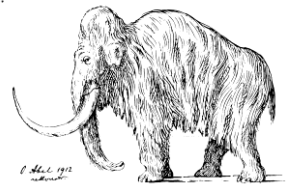
LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

7 Februari 2013

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2013:7
Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV HJORTSBERGA OCH EDESTADS KYRKOR I BLEKINGE

Uppdragsgivare: Lunds stift, Box 32, 22100. Org nr: 2520100070. Kontaktperson Heikki Ranta

Område: Blekinge **Prov nr:** 77347-371 **Antal borrh+sågprover:** 1+25

Dendrokronologiskt objekt: Golvbrädor och bjälkar från båda långhusen, endast golvbrädor från Edestads kyrkas sakristia.

Information

Beskrivning av tabellen närmast nedan

"Dendronummer", är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

"Antal år", årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med "+n".

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen "ew" eller "lw" dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

"Antal radier", indikerar antalet uppmätta sektioner från innersta till yttersta årsring i virket. Vanligtvis mäts två radier på ett sågprov och en radie på ett borrhprov.

"splint, vankant, bark" indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns).

"nära vankant" uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten ("ej sp") anges en så kallad "efterdatering" (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten.

"Datering av yttersta årsring i provet", är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges "ej datering". Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

"Beräknat fällningsår" här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

I kolumnen längst till höger (ingår inte här) kan olika informationer förkomma. En vanlig är "trädets egenålder", vilket avser från grodd till död (avverkning).

Resultat:

Dendro nr:	Prov Nr : Stock Nr	Träd slag	Antal år ; 1 radie om inget annat anges	Splint (Sp) Bark (B) Vank. (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året) S (sommaren)	Trädets provenienser uppskattning
77347		Ek	55;2	Ej sp	Ej datering	-	
77348		Ek	58	Sp 11, B	1928	V 1928/29	
77349		Ek	54	Sp 13, W	1928	V 1928/29	
77350		Ek	142	Sp 2, ej W	1452	1467±7	A
77351		Ek	76;2	Ej sp	Ej datering	-	
77352		Ek	84	Ej sp	Ej datering	-	
77353		Ek	248;3	Sp 13, W	1679	V 1679/80	
77354		Ek	94;2	Sp 19, W	1837	V 1837/38	
77355		Ek	186;2	Sp 23, W		-	
77356		Ek	160;3	Sp 6, ej W	1525	1536±7	A
77357		Tall	165;2	Sp 28, ej W	1558	1610±10	B
77358		Tall	95;2	Sp 45, W	1579	1599±20	
77359		Tall	215;2	Sp 84, W	1610	V 1610/11	B
77369		Ek	88;2	Sp 8, ej W	1454	1465±7	A
77370		Ek	81;2	Sp 15+ew,W	1465	S 1466	A
77371		Ek	103;2	Sp 22, W	1837	V 1837/38	
77360		Gran	76;2	Ej W	Ej datering	-	
77361		Gran	56	W	Ej datering	-	
77362		Gran	72;2	Ej W	Ej datering	-	
77363		Gran	69;3	Ej W	Ej datering	-	
77364		Ek	96+2;2	Sp 15+2, W	Ej datering	-	
77365		Ek	109;2	Sp 3, ej W	1764	1778±7	G
77366		Ek	74;2	Ej sp	1747	E 1757	G
77367		Ek	91	Sp 13, ej W	1777	1783±6	G
77368		Tall	82;2	Sp 54,nära W	1789	1794±5	
77372		Tall	46+8;2	Sp ?Ej W	Ej datering*	-	

Kommentarer till resultatet i tabellen ovan

*77372 osäker datering ”efter år 1859”

Avverkningstider, smalast möjlig dateringsbredd med de ingående proverna anges. Endast de två eller tre sista id-siffrorna används.

Hjortsberga Kyrka

Sommaren 1466, grov golvplanka, ek, LH (långhuset) prov 77350, 369, 370

1529-1543, bjälke med tappningshål, ek, LH vid läktaren prov 77356

Vinterhalvåret 1610/11, fureplank, LH prov 77357, 358, 359

Vinterhalvåret 1679/80, grov plank/bjälke med tappning, ek, LH, prov 77353

Vinterhalvåret 1837/38, bjälke under norra bänkraden (in situ), ek, LH prov 77354, 371 samma träd

Vinterhalvåret 1928/29, bjälke ek, LH, prov 77348, 349

Hjortsberga kyrka, takstol äldre analyser

Långhus, bjälkar: Två skilda dateringar **1227 ± 7 och 1246 ± 5**

Långhus, spärrestöd: **vinterhalvåret 1244/45**

Kor: **1227 ± 5**

Klockstapel: **efter 1580** (här uppvisade de olika proven stor spridning efter 1504 till 1580).

Edestads kyrka

1777-1785 ekgolvbrädor i sakristian 1-3:e från öst

1789-1799 golvbräda, fur okänd byggnadsdel

Edestads kyrka, takstol äldre analyser

Långhus: 1447 ± 3

Kor: 1422 ± 3

Sakristia: **Vinterhalvåret 1509/10**

Klockstapel: efter 1692 (osäker)

Provenienser

A prov 77350+56+69+70, tre av fyra dateras så att alla kan vara avverkade sommaren 1466. Alla fyra proverna passar mycket bra med huvuddelen av takstolsvirket i Heliga kors kyrka i Ronneby, vilket tyder på att de kan vara hämtade ifrån ett gemensamt område.

B prov 77357+59 förefaller komma från östkusten av Götaland.

G prov 77365+66+67, dateras till 1777-1785, kan mycket väl vara lokalt vuxet virke. Att de inte dateras med kyrkan i Ronneby hänger samman med att tidsserierna täcker varandra dåligt i tiden.

Information/Provbeskrivning:

Fällnings-tid	Hjortsberga kyrka, proverna samlade i hög utanför kyrkan om inget annat anges uppgifter enligt Christians beskrivning, ek om inget annat anges. Något prov kan vara kommen från koret.	id
-	LH (LångHus) grov plank/bjälke	77347
V 1928/29	LH grov plank/bjälke	77348
V 1928/29	LH grov plank/bjälke	77349
1467±7	LH grov plank	77350
-	LH grov plank med tappning	77351
-	LH grov plank/bjälke med dymlingshål	77352
V 1679/80	LH grov plank/bjälke med tappning	77353
V 1837/38	LH långsgående bjälke under norra bänkraden "in situ" borrprov samma virke som 77371	77354
-	LH bjälke med tappningshål sågad (in situ)	77355
1536±7	LH Bjälke med tappning vid läktaren	77356
1610±10	LH plank furevirke	77357
1599±20	LH plank furevirke	77358
V 1610/11	LH plank furevirke	77359
1465±7	LH golvplanka sidogång syd	77369
S 1466	LH golvplanka sidogång syd	77370
V 1837/38	LH bjälke samma som 77354	77371
	Edestads kyrka planken i väst-öst riktning	
-	LH (långhus) golvbräda 1:a fr söder, gran	77360
-	LH golvbjälke 1:a fr söder under 77360, gran	77361
-	LH golvbräda under västra trappan, gran	77362
-	LH golvbräda under västra trappan, gran	77363
-	LH bjälke under västra trappan, ek 2 ÅR till vankant	77364
1778±7	SA (Sakristia) golvbräda 1:a från öst, ek	77365
E 1757	SA golvbräda 2:a från öst, ek	77366
1783±6	SA golvbräda 3:e från öst, ek	77367
1794±5	"golv", tall (inlämnat senare)	77368
-	Bjälke, tall, oklar tillhörighet	77372

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet.
Rapporter och andra skrifter angående de dendrokronologiska resultaten tas tacksamt emot.
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891 , 0738-448812

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, 0738-448812

Fax +46-46-2224830

e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se